

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Նախադպրոցական տարիքի երեխաների զարգացման
խնդիրը կրթական գործընթացում

Հաստատություն՝ Երևանի հ. 162 մտեր-մանկապարտեզ

Դաստիարակ՝ Ռուզաննա Ավետիսյան

Ղեկավար՝ Ժաննա Ավետիսյան

Երևան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.Բովանդակություն.....	2
2.Ներածություն.....	3-6
3. Չարգացնող միջավայրի դերը կարողունակ սաների զարգացման գործում	7-16
4.Եզրակացություն.....	17
5.Գրականության ցանկ.....	18

ՆԵՐՎՃՈՒԹՅՈՒՆ

<<Քաղաքակրթության գլխավոր խնդիրը մարդուն մտածել սովորեցնելն է>>

Թ. Էդիսոն

Թեմայի արդիականությունը՝

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների զարգացման խնդիրը կրթական գործընթացում ամենարդիականներից է, քանի որ ժամանակակից հասարակությանը անհրաժեշտ են ստեղծագործ, արագ կողմնորոշվող, ինտելեկտուալ, վերլուծական մտածողություն և երևակայություն ունեցող երեխաներ, որոնք կկարողանան զարմացնել ոչ միայն գիտելիքների պաշարով, որքան իրենց ինտելեկտուալ ներուժով՝ տվյալ իրավիճակում արագ մտածելու, կողմնորոշվելու, որոշումներ կայացնելու և ակտիվ գործելու ունակություններով և կարողություններով:

Այսօր հատկապես արդիական է ժամանակակից նախադպրոցական ուսումնական հաստատության առարկայական զարգացող միջավայրի կազմակերպման հարցը, այն կոչված է նպաստելու յուրաքանչյուր երեխայի ստեղծագործական ներուժի բացահայտմանն ու դրսևորմանը և զարգացման հավասար պայմանների ապահովմանը:

Զարգացնող միջավայրի կառուցման սկզբունքներն արտացոլում են անհատակողմնորոշիչ հաղորդակցման հիմնական նպատակներն ու առավելությունները:

Զարգացնող է համարվում այն միջավայրը, որն իր կառուցման եղանակներով և մանկավարժական հզոր հնարավորություններով օժանդակում է երեխաների ակտիվության դրսևորմանը: Այստեղ երեխան բավարարում է իր հետաքրքրությունները, զբաղվում իրեն հետաքրքրող և իր բնույթին համապատասխան գործունեությամբ: Զարգացնող միջավայրը մղում է ինքնաբուխ, ստեղծագործական գործունեության, որի շնորհիվ երեխան անհատապես զարգանալու հնարավորություններ է ձեռք բերում:

Առարկայական զարգացնող միջավայրը հանդես է գալիս որպես անհատի ձևավորման և զարգացման խթանիչ, շարժիչ ուժ: Այն նպաստում է նախադպրոցական երեխայի բազմակողմանի ունակությունների, սուբյեկտիվ որակների ձևավորմանը, նշում է նրա անհատականությունը, խթանում է գործունեության տարբեր տեսակներ, ստեղծում է բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտ խմբում, ստեղծելով իրական և բազմազան պայմաններ դրա դրսևորման համար:

Չարգացման համարժեք միջավայրի առկայությունը անհրաժեշտ պայման է նախադպրոցական կրթության անհատականության վրա հիմնված մոդելի գործարկման համար:

Չարգացող միջավայրը նպաստում է ինքնավստահության զգացումների հաստատմանը, նախադպրոցականին հնարավորություն է տալիս ստուգել և օգտագործել իր կարողությունները, խթանել նրա անկախության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործականության դրսևորումը:

Առարկայական միջավայրը կատարում է.

- Կրթական ,
- զարգացող,
- դաստիարակող,
- խթանող,
- Կազմակերպչական և հաղորդակցական գործառույթներ:

Չարգացող միջավայրի հիմնական բնութագրերը.

- Հարմարավետություն;
- Անվտանգություն;
- Չգայական տպավորությունների ապահովում;
- Անկախ, անհատական գործունեության ապահովում;
- Խաղային տարածքներ տղաների և աղջիկների համար:

Ժամանակակից նախադպրոցական հաստատություններում զարգացնող միջավայրի կազմակերպումը պայմանավորված է նախադպրոցական կրթության հիմնական ընդհանուր կրթական ծրագրի կառուցվածքում նոր չափորոշիչների ներդրմամբ:

Նախադպրոցական կրթության, պետական կրթական չափորոշիչները և նախադպրոցական կրթական հիմնական ծրագրերի տեղեկատվությունը այսօր համարվում է արդիական, պահանջված, քանի որ այն իրենից ներկայացնում է մի բովանդակակից աշխատանք, աշխատանքային ձևեր, որոնք մենք կարևորում ենք և կիրառում: Նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչը մի ուղեցույց է, որը օգնում է դաստիարակին ճիշտ, կազմակերպված, պլանավորված իրականացնի իր առջև դրված պահանջները, խնդիրները: Այստեղ է, որ դաստիարակը դնում է իր առջև

նպատակ, խնդիրներ, կատարում է հետազոտություններ, դիտելով երեխային, կատարում է նշումներ ըստ ընդունակության և վեր հանում վերջնարդյունքները:

ԿԶՆԱԿ հիմնադրամի ծրագիրը արդիական է, քանի որ այն պահանջված է, ուսուցանելի է, երեխայակենտրոն է: Չափորոշիչը ոչ միայն դաստիարակին է տալիս հնարավորություն իրականացնել իր առջև դրված խնդիրը և հասնել վերջնարդյունքի, այլ նաև երեխային, որը հնարավորություն է ունենում մտածել բազմաբնույթ, զարգանալ, ցուցաբերել ակտիվություն, ներկայանալ իր կարողություններով և ցույց տալ իր աշխատանքի վերջնարդյունքը:

Հետազոտության նպատակը`

- Ուսումնասիրել և ցույց տալ զարգացնող միջավայրի ազդեցությունը նախադպրոցականի զարգացման գործընթացում:
- Գործնականում կիրառել առարկայական զարգացնող միջավայրի կազմակերպման նոր մոտեցումներ, ապահովելով կարողունակ նախադպրոցականի լիարժեք զարգացումը նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչների ներդրման շրջանակներում:

Խնդիրները`

- Իրականացնել հետազոտական խնդրի վերաբերյալ գրականության վերլուծություն.
- Բացահայտել, թե ինչպիսի որակներ և հատկանիշներ է ձևավորում երեխայի մեջ զարգացնող միջավայրը:
- Բացահայտել առարկայական զարգացնող միջավայրի ստեղծման առանձնահատկություններն ու սկզբունքները.

Հետազոտության մեթոդներ`

- Գիտական աղբյուրների վերլուծության մեթոդներ
- Դիտարկում
- Վերլուծություն

Օգտակարությունը`

Մեր հետազոտական ոչ ծավալուն աշխատանքի արդյունքները կօգնեն մանկապարտեզի դաստիարակներին կառուցել առարկայական զարգացնող միջավայր:

Համապատասխանությունը նոր չափորոշի / ծրագրային պահանջներին:

Ելնելով նախադրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշից, առարկայական զարգացնող միջավայրը պետք է լինի ուսուցանող, կրթող, դաստիարակող, հասանելի, համապատասխանի երեխաների տարիքային առանձնահատկություններին:

ՉԱՐԳԱՑՆՈՂ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԴԵՐԸ ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿ ՍԱՆԵՐԻ

ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Միջավայրը երեխային ընտրելու և ինքնուրույն գործելու հնարավորություն պետք է ընձեռի: Այն նպաստավոր պիտի լինի խմբային խաղերի, անկախության, շփման և խնդիրների լուծման համար:

Մ. Մոնտեսորի

Նախադպրոցական կրթության բարեփոխումների կարևորագույն ուղղություններից է զարգացնող միջավայրի ստեղծումը: Չարգացող միջավայրը պետք է լինի բովանդակությամբ հարուստ, փոխակերպվող, բազմաֆունկցիոնալ, փոփոխական, մատչելի և անվտանգ և պետք է պլանավորվի՝ հաշվի առնելով երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները:

Հատուկ կազմակերպված միջավայրը դրական է ազդում երեխայի ինքնուսուցման կարողության զարգացման վրա: Նման միջավայրը նպաստում է ինքնավստահության զգացողության հաստատմանը, և հենց դա է որոշում նախադպրոցական մանկության փուլում անհատական զարգացման առանձնահատկությունները: Չարգացող միջավայրը նախադպրոցականին հնարավորություն է տալիս ստուգելու և օգտագործելու իր կարողությունները, թույլ է տալիս դրսևորել անկախություն, ինքնահաստատվել որպես ակտիվ գործիչ: Նախադպրոցական տարիքի երեխան ունի երեք հիմնական կարիք՝ շարժում, հաղորդակցություն, գիտելիքներ: Առարկայական զարգացող միջավայրը հնարավորություն է տալիս հարստացնել երեխայի հուզական և գործնական փոխգործակցության փորձը հասակակիցների և դաստիարակի հետ, խմբի բոլոր երեխաներին ընդգրկել ակտիվ ճանաչողական գործունեության մեջ: Շրջակա միջավայրը խթանում է անկախության, նախաձեռնողականության զարգացումը, որում երեխաները գիտակցում են իրենց կարողությունները:

Չարգացող առարկայական միջավայրը երեխայի անհատականության ձևավորման հիմնական միջոցն է և հանդիսանում է նրա գիտելիքների և սոցիալական փորձի աղբյուրը:

Մանկապարտեզում երեխաներին շրջապատող միջավայրը պետք է ապահովի նրանց կյանքի անվտանգությունը, նպաստի առողջությանը և կարծրացնի նրանցից յուրաքանչյուրի մարմինը: Մանկապարտեզում զարգացող միջավայր կառուցելու անփոխարինելի պայմանը երեխաների և մեծահասակների միջև փոխգործակցության անհատականության վրա հիմնված մոդելի վրա հիմնվելն է:

Շրջակա միջավայրի կառուցման ռազմավարությունը և մարտավարությունը որոշվում է այս մոդելի առանձնահատկություններով: Մանկապարտեզում առարկայական զարգացող միջավայրի կազմակերպումն արդյունավետ է կրթական ազդեցության համար, որն ուղղված է երեխաների մոտ առարկաների, մարդկանց և բնության աշխարհի նկատմամբ ակտիվ ճանաչողական վերաբերմունք ձևավորելուն: Այն պետք է ձևավորվի՝ հաշվի առնելով առաջատար ուսուցիչների

աշխատանքներում մշակված որոշակի սկզբունքներ, մասնավորապես՝ հաշվի առնելով երեխաների տարիքը, քանի որ յուրաքանչյուր տարիքային խումբ ունի իր հատուկ հոգեբանական և մանկավարժական առանձնահատկությունները:

Ուսումնական գործընթացում բացառիկ նշանակություն է տրվում խաղին, որը թույլ է տալիս երեխային դրսևորել լիարժեք ակտիվություն, առավելագույնս իրացնել ինքն իրեն: Կարևոր է, որ առարկայական միջավայրն ունենա բաց, ոչ փակ համակարգի բնույթ, որը կարող է փոփոխվել, հարմարվել և զարգացնել: Ցանկացած պարագայում երեխային շրջապատող օբյեկտիվ աշխարհը պետք է համարվի ու թարմացվի՝ հարմարվելով որոշակի տարիքի նորագոյացություններին: Օրինակ, 2-3 տարեկան հասակում զարգացող առարկայական միջավայրը պետք է կառուցվի՝ հաշվի առնելով այս կատեգորիայի երեխաների այնպիսի նորագոյացությունները, ինչպիսիք են խոսքի ակտիվ տիրապետումը և բառապաշարի կուտակումը, հիմնական մտքի գործընթացների ձևավորումը, զգայական զարգացումը, և խաղային գործունեության բնույթի փոփոխություններ: Միայն այդ դեպքում միջավայրը նպաստում է ճանաչողական, խոսքի, շարժիչային և ստեղծագործական գործունեության ձևավորմանը:

Առարկայական զարգացող միջավայր ստեղծելիս անհրաժեշտ է հիշել.

- Շրջակա միջավայրը պետք է կատարի դաստիարակչական, զարգացնող, դաստիարակող, խթանող, կազմակերպված, հաղորդակցական գործառույթներ: Բայց ամենակարևորը, այն պետք է աշխատի երեխայի անկախության և նախաձեռնողականության զարգացման համար:
- Անհրաժեշտ է տարածքի ճկուն և փոփոխական օգտագործում: Շրջակա միջավայրը պետք է ծառայի երեխայի կարիքների և շահերի բավարարմանը:
- Իրերի ձևն ու դիզայնը կենտրոնացած է երեխաների անվտանգության և տարիքի վրա:
- Ցուրաքանչյուր խմբում անհրաժեշտ է տեղ հատկացնել երեխաների փորձարարական գործունեությանը:
- Առարկայական միջավայրը կազմակերպելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել մտավոր զարգացման օրինաչափությունները, նրանց առողջության ցուցանիշները, հոգեֆիզիոլոգիական և հաղորդակցական

առանձնահատկությունները, ընդհանուր և խոսքի զարգացման մակարդակը, ինչպես նաև հուզականության ցուցանիշները:

- Խմբի առարկայական զարգացող միջավայրը պետք է փոխվի՝ կախված երեխաների տարիքային առանձնահատկություններից, ուսման շրջանից, կրթական ծրագրից:

Չարգացող առարկայական միջավայր ստեղծելիս մենք ապահովում ենք.

- Նախադպրոցական տարիքի երեխաների զարգացման համար տարածքի և նյութերի, սարքավորումների և պարագաների կրթական ներուժը:
- Երեխաների շարժիչ գործունեությունը, երեխաների և մեծահասակների հաղորդակցման և համատեղ գործունեության հնարավորությունը, մենակության հնարավորությունը:
- Տարբեր կրթական ծրագրեր՝ ազգային-մշակութային, բնակլիմայական և այլ պայմաններ.
- Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հոգեբանական հարմարավետությունը և հուզական բարեկեցությունը:

Այսօր նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում կազմակերպված միջավայրը թույլ է տալիս երեխային ինքնուրույն ընտրություն կատարել՝ որտեղ խաղալ, ում հետ խաղալ, ինչ խաղալ:

Առարկայական զարգացող միջավայրի բովանդակությունը թույլ է տալիս տիրապետել մեծահասակների և հասակակիցների հետ հաղորդակցության միջոցներին և շփվելու ձևերին, զարգացնել նրանց ստեղծագործական գործունեությունը: Առարկայական զարգացող միջավայրը կազմակերպված է այնպես, որ յուրաքանչյուր երեխա հնարավորություն ունենա զբաղվելու իր սիրած գործով: Չարգացող միջավայր ստեղծելիս շատ կարևոր է, որ երեխաներին շրջապատող միջավայրը լինի հարմարավետ և էսթետիկ:

Գեղեցկությունը ձևավորում է երեխային. Հետևաբար, պետք է մեծ ուշադրություն դարձնել գեղագիտական զարգացմանը: Չարգացող միջավայրը պետք

է գրավիչ լինի երեխաների համար և նրանց մեջ ինքնուրույն գործունեության ցանկություն առաջացնի:

Նման միջավայրում նախադպրոցականը ներգրավված է ակտիվ ճանաչողական ստեղծագործական գործունեության մեջ, զարգացնում է նրա հետաքրքրասիրությունը, ստեղծագործ երևակայությունը, մտավոր և գեղարվեստական կարողությունները, հաղորդակցման հմտությունները, և որ ամենակարևորը տեղի է ունենում անձի զարգացում:

Երեխայի զարգացման գործում կարևոր նշանակություն ունի սկզբնական կրթությունը, որի մեթոդներից մեկը խաղն է, այն դիտվում է որպես նախադպրոցականի առաջատար գործունեություն, զարգացման, դաստիարակության լավագույն միջոց: Խաղի դերն ու նշանակությունը նախադպրոցականի կյանքում, դիտվում են որպես երեխայի համակողմանի զարգացման, ինքնահաստատման կարևորագույն միջոց:

Սկզբնական կրթության միջոցով երեխան ձեռք է բերում մի շարք գիտելիքներ: Նախքան երեխայի հետ աշխատելը, պետք է պարզել երեխայի հետաքրքրության շրջանակը, պարզել երեխայի սովորելու նախասիրությունները, իմանալ յուրաքանչյուր երեխայի զարգացման մակարդակը, կարիքները:

Ուղղորդվելով և կարևորություն տալով նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչին, ստեղծել են զարգացման բաժիններ`

- Խոսքի զարգացում ԽԶ,
- Մաթեմատիկական տարր. պատկ. ՄՏՊ,
- Ինձ շրջապատող աշխարհը ԻՇԱ,
- Կերպարվեստ, կառուցող. Աշխ. ԿԿԱ,
- Խաղաղեկորներ <<այուժ. խաղեր, սենսորային խճանկարներ, մոզայկաներ>> ...
- Երաժշտություն,
- Մշակույթ:
- Մեղիա միջավայր:

Զարգացնող է այն միջավայրը՝ որը օգնում է երեխային տեսնել, գտնել, հետազոտել, բացահայտել, համեմատել, համադրել և գալ եզրահանգման: Այն սոցիալական է:

Զարգացնող միջավայրը երեխային հնարավորություն է տալիս անհատական զարգացմանը, մղում է երեխային ստեղծագործական գործունեության: Երեխայի համար շատ կարևոր է ընդարձակ, մաքուր, անվտանգ, անկաշկանդ միջավայրը, որտեղ նա կկարողանա արձագանքել շրջապատին: Միջավայրը պետք է համապատասխան լինի այնպես, որ երեխաները կարողանան աշխատել անհատական, խմբակային, ենթախմբերով:

Միջավայրը պետք է թույլ տա երեխային ազատ տեղաշարժվել՝ մի բաժնից – մյուսը, ուշադրություն չգրավելով կամ չխանգարելով մյուս ընկերներին՝ շեղելով նրանց ուշադրությունը: Ճիշտ կազմակերպված աշխատանքը նպաստում է երեխայի վարքագծի ձևավորմանը, ինչպես նաև նյութի ճիշտ կիրառմանը:

Միջավայրի դասավորությունը օգնում է երեխային զբաղվել իրեն հետաքրքրող, **անվտանգ** նյութերով, բազմազան բնույթի և տարբեր տևողություն ունեցող:

Զարգացնող միջավայրում նյութերը պետք է հասանելի լինեն յուրաքանչյուր երեխայի համար, այն պետք է լինի բավարար քանակով, բազմատեսակ, հետաքրքիր, գունեղ, որոկյալ և դիմացկուն:

Կենտրոնների նյութերը ժամանակ առ ժամանակ պետք է փոխել, որ երեխաների մոտ առաջացնես հետաքրքրություն դեպի տրված առաջադրանքը:

Քանի որ զարգացնող միջավայրը սոցիալական է, այն նպաստում է համագործակցել, լսել ընկերոջ կարծիքը, գտնել իր ուժեղ և թույլ կողմերը: Ընկերոջ հետ խաղալիս համարձակորեն արտահայտվել: Այստեղ ձևավորվում է միջանձնային հմտություններ: Ճիշտ, հարմարավետ, տեսանելի միջավայրում դաստիարակը ժամանակին է կարողանում դիտարկել երեխաներին և գալ եզրահանգման, ինչ հմտություններ, կարողություններ երեխան ձեռք բերեց կամ հակառակը:

Մենք ստեղծելով **մեղիա** միջավայր պետք է ցուցաբերենք զգուշություն չվնասելով երեխայի հոգեկան աշխարհը: Այն պետք է օգնի երեխային գտնել իր տարիքին համապատասխան հարցերի պատասխանները: Մեղիա միջավայրը պետք է օգտագործել այնպես, որ չձանրաբեռնենք երեխայի ուղեղը, զրկելով նրան մանկությունից: Կարելի է ստեղծել աուդիո հեքիաթների լումներ, մուլտֆիլմերի դիտումներ, զարգացնող խաղեր և այլն:

Որպեսզի կրթադաստիարակչական աշխատանքը անցնի կազմակերպված, դաստիարակը պետք է աշխատի ըստ օրակարգի չխախտելով պարապմունքների ռեժիմային պահերը, առաջնորդվի արդիական ծրագրով՝ չափորոշիչների պահանջներից ելնելով:

Ըստ՝ Հովարդ Գարդների տեսության <<Յուրաքանչյուր երեխա սովորում է լիարժեք ընդունակություններին ու ներուժին համապատասխան>>: Մեր խնդիրն է՝ բացահայտել և հնարավորինս ամբողջապես գործի դնել երեխայի հմտությունները, որն էլ հետագայում դառնում է կարողություն:

Յուրաքանչյուր աշխատանք պետք է կատարել **փուլային** պլանավորումով, որովհետև նյութը յուրացվում է աստիճանական և այստեղ ապահովում ենք **երեխայակենտրոն մոտեցումը**:

1-ին մակարդակում՝ երեխան պարզապես գիտի ինչը բավարար չէ: Կարևորը գիտելիքը կիրառելի դարձնելն է: Այստեղ ակտիվ է **մանկավարժը**:

2-րդ մակարդակում՝ պակասում է մանկավարժի դերը, իսկ երեխան ինքնուրույն է, գործունեությունը մեծանում է, այստեղ երեխան ցուցաբերում է որոշ կարողություններ:

3-րդ մակարդակում՝ մանկավարժը միայն ուղղորդող է, և անցում է կատարվում **երեխայակենտրոն փուլին**:

4-րդ մակարդակում՝ երեխաները լիարժեք ինքնուրույն են, իսկ մանկավարժը պարզապես հետևում է նրանց, անհրաժեշտության դեպքում աջակցում, անուղղակի մոտեցում, խորհուրդ է տալիս նյութի ընտրության, դերաբաշխման, դերի ընտրության:

5-րդ մակարդակում՝ իմացությունը դառնում է վարքագիծ:

Վերոնշյալից բխում է հետևյալ մակարդակները՝

- 1-ին մակ. - մանկավարժի կողմից **առաջնորդվող**
- 2-րդ. մակ. – մանկավարժի կողմից **վերահսկվող**
- 3-րդ մակ. – մանկավարժի կողմից **ուղղորդվող**
- 4-րդ մակ.- ինքնուրույն սովորելու:

Չարգացման նոր մակարդակի անցման գործում կարևորվում է հենվել առկա պատկերացումների նախնական գիտելիքների վրա, որոնց ակտիվացման և վերակառուցման արդյունքում, ապահովում ենք երեխայի հնարավոր զարգացումը:

Այստեղ է, որ առաջ է գալիս <<Նախագիտելիքի եզրույթի էության պարզաբանման հարցը>>:

Անտիկ դարաշրջանի փիլիսոփաները (*Պլատոնը, Սոկրատեսը*) ասել են՝

<< *Գիտելիքը պարզապես չի փոխանցվում երեխային, երեխան ունի նախնական պատկերացումներ, որոնց ակտիվացման արդյունքում դառնում են գիտակցված*>>:

Նախագիտելիքը կազմակերպում և վերամիավորում է նոր տեղեկությունը՝ այն դարձնելով իմաստային: Նախագիտելիքը ամուր **հենք** է նոր գիտելիքի ձեռք բերման հարցում, որը իրագործելի է բոլոր ոլորտներում: Ոլորտները փոխկապակցված են և արդյունավետ, նոր թեման ուսուցանելու համար:

Հենվելով Բենջամին Բլում Անդերսոնի աստիճանակարգից՝

- Գիտելիք – հիշել
- Ըմբռնում – ըմբռնել
- Կիրառում – կիրառել
- Վերլուծություն – վերլուծել
- Համադրում – համադրել
- Արժեվորում – արժեվորել
- Ստեղծում – ստեղծել

Աստիճանակարգին հենվելով զարգացնող միջավայրը պետք է լինի առատ դիդակտիկ նյութերով, որտեղ երեխան պետք է հիշի թեման, ըմբռնի, կիրառի, վերլուծություններ կատարի, համադրի, դարձնի իրենը և իր ունեցած գիտելիքներով մրցի ընկերների հետ վեր հանելով իր հմտությունները, կարողությունները:

Որպեսզի պարապմունքները անցնեն հետաքրքիր և երեխան չձանձրանա պետք է այն ունենա խաղային բնույթ: Իսաղը երեխայի դաստիարակության գլխավոր միջոցներից մեկն է:

Հույն փիլիսոփա Պլատոնը մանկական խաղերը անվանել է աստվածային ուրախություն: Իսաղից բարձրանում է երեխայի տրամադրությունը, հուզական աշխարհը:

Կոմենսկին ասել է << *Իսաղի ընթացքում երեխայի միտքը ինչ-որ բանով զբաղվում է և շատ հաճախ մարզվում*>>:

Դաստիարակը խաղը կարող է դեկավարել ուղղակի և անուղղակի ճանապարհներով՝

Ուղղակի – Դաստիարակը գլխավոր դերում է,

Անուղղակի – Դաստիարակը կողքից աննկատ երեխաների խաղին է հետևում, անհրաժեշտության դեպքում միջամտում, խորհուրդ տալիս, նյութի ընտրության, դերի և դերաբաշխման:

Պարապմունքների ժամանակ ես հետևում եմ և հաշվի եմ առնում յուրաքանչյուր երեխայի ցանկությունը, միտքը: Գրեթե բոլոր պարապմունքների ժամանակ զարգացման միջավայրը փոխկապակցված է եղել:

Պարապմունքների ժամանակ եղել են իմ ստեղծագործական մտքերը, թե տարր. մաթեմատիկական պատկերացումների, թե խոսքի զարգացման մեջ:

Հեքիաթի ընթերցանության ժամանակ <<3 խոզուկները>> գաղափար եմ տվել Արթիկ տուֆի մասին, կառուցել ենք տունը երկրաչափական ձևերով, որտեղ զարգացել է մաթեմատիկական պատկերացումները, 1-8 հաշիվ, երկրաչափական ձևեր, կարգային հաշիվ, մեծի և փոքրի հասկացությունը, և ընթերցել եմ <<Գնդիկ բոբոնիկ>> հեքիաթը և բովանդակությունը մի փոքր փոխելով, որպեսզի օգնենք հերոսին փախչել, գտնել մեկ այլ ձև որը օգնում է երեխային կողմնորոշվել և դուրս գալ դժվար կացությունից:

Հորինել եմ առակ <<Մեղուն և անբան իշամեղուն>>, որտեղ երեխան սովորում է աշխատասիրություն և ասելություն դեպի ծուլը և անբանը:

Խոսքի զարգացումից ստեղծագործել եմ <<Աշուն>> թեմայի շուրջ մագնիսական նկարներով բնապատկեր, որտեղ երեխան տեղադրելով նկարները կողմնորոշվում է տարածության մեջ և ըղլայնվում, զարգանում է կապակցված խոսքը:

ԿՁՆԱԿ հիմնադրամի փորձարարական ծրագրից ելնելով կատարել եմ նախնական գիտելիքների գնահատում նոր ուսունական տարվա սկզբում: Ճանաչելով, գնահատելով յուրաքանչյուր երեխայի աշխատանքային գործունեության զարգացման ընդհանուր մակարդակը կազմակերպել եմ ուսուցման, դաստիարակության հետագա ընթացքը:

Ուսումնասիրելով, գնահատելով յուրաքանչյուր երեխայի ինձ համար բացահայտեցի երեխայի գործունեության տարբեր ոլորտներում առկա դժվարությունները: Խրախուսանքը եղել է սմայլիկներով, ծափահարումներով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Նախադպրոցական տարիքում երեխայի անհատականության զարգացման համար էական պահանջ է առարկայական զարգացող միջավայրի ձևավորումը:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում առարկայական զարգացող զարգացող միջավայր կազմակերպելիս անհրաժեշտ է փորձել հաշվի առնել այն ամենը, ինչը կնպաստի անձի անհատականության հիմնական բնութագրերի ձևավորմանը: Յուրաքանչյուր երեխայի մտավոր զարգացման օրինաչափությունները, նախադպրոցական տարիքի երեխաների առողջության ցուցանիշները, հոգեֆիզիոլոգիական և հաղորդակցական առանձնահատկությունները, ընդհանուր և խոսքի զարգացման մակարդակը:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների ինքնուրույն գործունեության համար առարկայական զարգացող միջավայրի նախագծումը հաշվի է առնում հետևյալ պահանջները.

- դրա հիմնական օբյեկտները պետք է ներառվեն գործունեության տարբեր տեսակների մեջ (ճանաչողական, խաղային, խոսքային, հաղորդակցական, շարժիչ, կրթական և այլն);
- պետք է կազմակերպվի հիմնական սկզբունքներին համապատասխան՝ հեռավորություններ, փոխազդեցության դիրքեր, ակտիվություն, անկախություն, անհատական հարմարավետություն և հուզական բարեկեցություն, բացություն՝ մտերմություն, կայունություն, դինամիկա, ինտեգրում և ճկուն գոտիավորում.
- հաշվի է առնում երեխայի անհատական սոցիալ-հոգեբանական առանձնահատկությունները.
- հաշվի է առնում երեխայի անհատական շահերը, հակումները, նախասիրությունները և կարիքները և դրանով իսկ ապահովում նրա ընտրության ազատության իրավունքը.
- հաշվի է առնում երեխաների տարիքային և սեռային առանձնահատկությունները.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- 1. Ա. Գալաթյան << Նախադպրոցական մանկավարժություն >>
- 2. Հ. Միտոյան <<Երեխաների բամբարանության և տարրական պատկերացումների զարգացումը>>
- 3. << Հաջողության բանաձև >> www.ASPU.AM:
- 4. Նախաշավիղ 2-3 2008 Լ. Սմբատյան:
- 5. Նախաշավիղ 6. 2016 Լ. Վերդյան:
- <https://imeloyanmskh.wordpress.com/2021/03/01/>:
- <https://www.unisef.org/armenia/media/file>: